

לחלוק כבוד למלכות

"וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים: " (שמות ו יג).¹

שמות רבה ז ג-ד

"ויצום אל בני ישראל" - אמר להם הקב"ה: בני סרבנים הם, רגזנים הם, טרחנים הם. על מנת כן תהיו מקבלים עליכם, שיהיו מקללים אתכם, שיהיו מסקלים אתכם באבנים.² "ואל פרעה מלך מצרים" - אמר להם הקב"ה: היו נוהגים בו כבוד וחלקו כבוד למלכות, אע"פ שאני צריך לעשות בו את הדין.³ וכן עשה משה, שנאמר: "וירדו כל עבדיך אלה אלי" - לא אמר עליו אלא על עבדיו... שהיה לו לומר "אתם ומלככם" - הוא בעצמו, שנאמר: "ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו" (שמות יב ל).⁴ ולכך לא פרסם אותו, כדי לחלוק כבוד למלכות.⁵

אמר ר' לוי: משל למלך שהיה לו פרדס ונטע בו אילני סרק ואילני מאכל. אמרו לו עבדיו: מה הנאה יש לך באילני סרק הללו? אמר להם: כשם שאני צריך לאילני מאכל, כך אני צריך לאילני סרק. שאילולי אילני סרק מהיכן הייתי עושה לי מרחצאות וכבשונות? לכך נאמר: "אל בני ישראל ואל פרעה" - כשם שקילוסו של הקב"ה עולה לו מגן עין מפי הצדיקים, כך עולה מגיהנום מפי הרשעים...⁶

¹ עינו החדה של הדרשן שמה לב שבפסוק כותרת "חגיג" זה, אשר מסכם את פתיחת הפרשה ומשמש מבוא לתחילת המכות, יש התייחסות שווה לבני ישראל ולפרעה "מלך מצרים". גם את הפסוק הסמוך בהם נמנים בתי האבות, צדה עינו של הדרשן.

² אפשר לראות חלק זה של המדרש כעומד בפני עצמו ומתמקד ביחסים שבין משה ובני ישראל. כל הצער והסבל שעתיד משה לקבל מצאן מרעיתו (ראה במדבר יא יא-טו) רמוז כבר כאן בתחילת השליחות. אבל אפשר גם לקשר חלק זה להמשך המדרש "ואל פרעה מלך מצרים" כאילו הוא אומר: למרות היחס המעליב שתקבלו מבני - בפרעה תנהגו בכבוד.

³ הביטוי "לעשות את הדין" שגור יותר בלשון אגדה מאשר במשפט והלכה. ראה למשל, נדרים דף לט ע"ב: "מלמד, שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו: רבונו של עולם, אם אתה עושה דין לבן עמרם או מאירים, ואם לאו - אין אנו מאירין!" וכן, מסכת דרך ארץ פרק שלום הלכה ב: "תמן תנינא: רבן שמעון בן גמליאל אומר: על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום... נעשה הדין - נעשה אמת נעשה שלום". אבל ראה גם בהלכות צוואה ושכיב מרע: "אמר רב יהודה אמר רב: שלשה שנכנסו לבקר את החולה, רצו - כותבין, רצו עושיין דין. שנים - כותבין ואין עושיין דין" (סנהדרין לד ע"ב).

⁴ במכת בכורות, בפרשת בא, פרעה עצמו קם ויורד אל משה ומבקש שיצאו ממצרים. אבל כאשר משה מזהיר את פרעה ואומר לו שזה יקרה, הוא לא אומר: אתה תרד, אלא רק שעבדיך ירדו. בלשון מנומסת.

⁵ וכן הוא במכילתא דרבי ישמעאל פרשת בא פרשה יג, אלא בסדר הפוך של הפסוקים, ושם הוא מוסיף גם מקרים נוספים בתנ"ך: "וירדו כל עבדיך אלה אלי - שאין תלמוד לומר "אלה", אלא שסופך עתיד להיות בראשם ולירד בראשונה, אלא מלמד שמה חלק כבוד למלכות. וכן הקב"ה אמר לו חלוק כבוד למלכות, שנאמר: וידבר יי אל משה ואל אהרן ויצום אל פרעה - ציון לחלוק כבוד למלכות. וכן מצינו ביוסף שחלק כבוד למלכות שנאמר: בלעדי אלהים יענה את שלום פרעה (בראשית מא טז). וכן יעקב חלק כבוד למלכות, שנאמר: ויתחזק ישראל וישב על המטה (שם מח ב). וכן אליהו חלק כבוד למלכות, שנאמר: ויד ה' היתה אל אליהו וישב מתניו וירץ לפני אחאב (מלכים א יח מו). וכן חנניה מישאל ועזריה חלקו כבוד למלכות, שנאמר: באדין קרב נבוכדנצר לתרע וגו' עבדוהי די אלהא עלאה פוקו ואתו (דניאל ג כו, נבוכדנצר קורא לחנניה מישאל ועזריה ודניאל שהשליך לכבשן האש לצאת והם יוצאים, ראה שם). וכן דניאל חלק כבוד למלכות, שנאמר: וכמקרביה לגובא לדניאל בקל עציב זעיק וגו' אדין דניאל עם מלכא וגו' (שם ו כא, דניאל עונה לקריאתו של דרוש, אחרי שהשליך אותו לגוב האריות: המלך לעולמים יחיה!, ראה הדיאלוג המלא של דניאל ודריוש מלך מדי שם). ומדרש תנחומא פרשת כי תשא סימן ו מוסיף גם את עדו הנביא שחלק כבוד לירבעם הרשע (מלכים א פרק יג). יש תקדימים לפני משה ואהרן ויש ממשיכים אחריהם לנוהג לחלוק כבוד למלכות. אין זה אירוע חד פעמי הקשור ליציאת מצרים דווקא.

⁶ מדרש זה מכיל רעיון פילוסופי עמוק שבח הקב"ה בא לא רק מהטוב ומהצדק, אלא גם מהרע והרשע, שזה נושא אחר. ולפי מדרש זה, אין סימטרייה בין "בני ישראל" ובין "פרעה" ואין כאן עניין של כבוד למלכות. אדרבא, זה אילן מאכל וזה אילן סרק. זה לאכול וליהנות וזה לדרוך עליו בבית המרחץ. ואולי בכ"ז יש קשר וסימטריה גם כאן. ראה שמות רבה פרשה טו סוף סימן יז לגבי העץ של בית המרחץ שעשאוהו איקונין של מלך: "משל לעץ נאה שהיה נתון בבית המרחץ, נכנס פרופסיטוס⁶ לרחוץ הוא וכל עבדיו ודישו את העץ. וכן הפגאנים⁶ וכן כל אחד ואחד מהן (מתאווים לפסוע לפניו). לאחר ימים שלח פרוטומי⁶ שלו לאותה מדינה, שיעשה לו איקונין, ולא מצאו עץ חוץ מאותו שהיה במרחץ. אמרו האומנים לשלטון: אם מבקש אתה להעמיד האיקונין, הבא את העץ שיש במרחץ שאין לך טוב ממנו. הביאוהו ותקנו אותו כראוי ונתנוהו ביד צייר וצייר את האיקונין עליו והעמידה בתוך הפלטיין. בא השלטון וכרע לפניו וכן דוכוס וכן אפרכוס וכן הפרופוסיטון וכן הלגיונות וכן דימוס וכן כולם. אמרו להן אותן האומנים: אתמול הייתם מדיישים את העץ הזה במרחץ, ועכשיו אתם משתחים לפניו? אמרו להם: אין אנו כורעים לפניו בשבילו אלא בשביל פרוטומי של מלך שהיא חקוקה עליו". ראה בהמשך המדרש שם בסימן כב על המחצב מול הנחצב והטבלה מול הצורה. המלכות היא באיקונין, בסמל ולא בחומר. וכבר הרחבנו לדון במדרש זה בדברינו והלוא אין בה ממש בפרשת כי תשא. פרעה עצמו הוא אולי בול עץ סרק שאינו מניב פירות ומשמש מדרך בבית המרחץ. אבל הדמות שבו, סמל המלכות שבני האדם רואים בו הוא הדבר שיש לחלוק לו כבוד. ובמדרש תנחומא כאן (סימן ב): "וידבר ה' אל משה דבר אל פרעה - המשל אומר: מן שטייא לית הנייא אלא מן קצייה". מסביר פירוש עץ יוסף: מעץ השיטה אין הנאה (כי אינו עושה פירות), אלא אם יקצצו אותו (וישתמשו בו להסקה, לבניה וכו'). בהמשך אותו מדרש הוא מדגיש את השוויון בין פרעה לבני ישראל: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה - עשה אותן שוים". אז באמת שתי גישות שונות כאן? שני מדרשים שונים שרק אוגדו ביחד, או שניתן לחברם גם עניינית?

שמות רבה ה טו

"וואמרו א-להי העברים נקרא עלינו" (שמות ה ג) - אמרו משה ואהרן: שמא תאמר: שינינו אותו הלשון שאמר לנו הקב"ה ואמרנו לו: "כה אמר ה' א-להי ישראל" (שם ה א), ובשביל כך הקשה כנגדנו? חזרו ואמרו: "א-להי העברים".⁷

"נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' א-להינו, פן יפגענו בדבר או בחרב" - לא היה צריך לומר אלא "פן יפגעך", מהו "פן יפגענו"? שנהגו בו כבוד. ללמדך שחייב אדם לחלוק כבוד למלכות.⁸

זבחים דף קב עמוד א

"ונצבת לקראתו על שפת היאור" (שמות ז טו) - ואמר ריש לקיש: מלך הוא והסביר לו פנים, ורבי יוחנן אמר: רשע הוא והעזיז פניך בו! איפוך.⁹ א"ר ינאי: לעולם תהא אימת מלכות עליך, דכתיב: "וירדו כל עבדיך אלה אלי" ואילו לדידיה לא קאמר ליה.¹⁰ רבי יוחנן אמר, מהכא: "ויד ה' היתה אל אליה וישנס מתניו וירץ לפני אחאב" (מלכים א יח).¹¹

אמר עולא: בקש משה מלכות ולא נתנו לו, דכתיב: "אל תקרב הלום" - ואין הלום אלא מלכות, שנאמר: "מי אנכי ה' א-להים... כי הביאתני עד הלום" (שמואל ב ז יח, דברי הימים א, יז טז).¹²

ברכות דף יט עמוד ב

אמר ר' צדוק: מדלגים היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל.¹³ ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אמרו, אלא אפילו לקראת מלכי עכו"ם, שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם...¹⁴

⁷ חלק זה של המדרש קשור ואולי לא קשור לנושא שלנו. נסביר אותו וכל אחד ישפוט בעצמו. עוד בסנה אומר הקב"ה למשה לומר לפרעה: "ה' אלהי העברים נקרה עלינו" (שמות ג יח). כאשר משה ואהרן ניצבים בפעם הראשונה מול פרעה הם אומרים: "כה אמר ה' א-להי ישראל" (שם ה א). אחרי שפרעה מסרב להם הם חוזרים ואומרים: "א-להי העברים" (שם שם ג). מה פשר שינוי לשון זה?

⁸ הרי לנו פסוק שלישי החולק כבוד למלכות ובסה"כ, שלושה פסוקים החולקים כבוד לפרעה: "פן יפגענו" בפרשת שמות, "ויצום אל פרעה מלך מצרים" בפרשתנו, ו"ירדו כל עבדיך אל" בפרשת בא, ולהלן נראה גם את הפסוק: "ונצבת לקראתו על שפת היאור" גם הוא בפרשתנו בתחילת המכה הראשונה, מכת דם. בכל שלש הפרשות של יציאת מצרים ולאורך כל ההתדיינות של משה ואהרן עם פרעה והמכות שהוא מקבל, מקפידה התורה בכבודה של מלכות. "לעשות את הדין" מחד גיסא ולהקפיד בכבוד המלכות מאידך גיסא. אין כאן סתירה. שינוי מילים בגלל כבוד למלכות הוא תקין ואין מה לחשוש, "עבדיך" במקום "אתה", "יפגענו" במקום "יפגעך". ואנו נזכרים בשינויים אחרים שעשו למלך מצרים בדורות מאוחרים יותר: תלמי בתרגום השבעים (מגילה ט ע"א), אבל זה עניין אחר... ואם כך, אולי גם חלקו הראשון של המדרש קשור לנושא שלנו. הקב"ה אמר להם לומר: "אלהי העברים" שהוא לשון נמוכה יותר. הם, צאצאי יעקב אבינו, באים עם לשון גבוהה יותר: "אלהי ישראל" ונדחים. הם מבינים כעת מדוע נצטוו לדבר בשם "אלהי העברים" ולא בכדי. סופם שהם מקיימים לחלוק כבוד למלכות, הן למלכות שמים בכך שהם מקיימים את מה שנצטוו והן למלכות הארץ, לפרעה.

⁹ שר' יוחנן הוא שאמר: מלך הוא והסביר לו פנים, ואילו ריש לקיש אמר: רשע הוא והעזיז פניך בו. למאי נפקא מיניה? לפי שיטת ריש לקיש יש לנו פסוק רביעי: "ונצבת לקראתו". ראה הגמרות בברכות להלן. לקראת מלך עומדים ולפיכך "ונצבת" הוא דרך כבוד. אבל ר' יוחנן חולק ומסביר: נצבת - שהעזיז פניו. ור' ינאי מסכם: לעולם תהא אימת מלך עליך - אימה ולא כבוד. הבדל משמעותי? וגם בלשונו של ריש לקיש: הסביר פניו - הבדל משמעותי? הסברת פנים ולא כבוד?

¹¹ אחרי כל מה שעשה אחאב לאליהו שרדף אותו בכל ממלכת ישראל ואף בשכנותיה (כדברי עובדיה: "ח' ה' אֶלְהֵיךָ אִם יֵשׁ גוֹי וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא שָׁלַח אֲדֹנָי שָׁם לְבַקֵּשׁךָ וְאָמְרוּ אֵין וְהַשְׁבִּיעַ אֶת הַמַּמְלָכָה וְאֶת הַגּוֹי כִּי לֹא יִמְצְאוּךָ" מלכים א יח י), אחרי שכינו זה את זה "עוכר ישראל", אחרי החיזיון בכרמל בו יצא אליהו מנצח לאחר שנות הבצורת הקשות שהביא על עם ישראל, אחרי כל זה, הוא רץ לפני מרכבתו של אחאב בעוד הגשם עומד לרדת בכל רגע, כל הדרך מהר הכרמל על בואכה יזרעאל). ועל"פ, מדברי ר' יוחנן האחרונים נראה שאכן יש כאן "איפוך" השיטות ור' יוחנן הוא המתון וריש לקיש הוא הדין מלך רשע כפרעה (וסביר גם מלכים רשעים אחרים) לחומרה. האם זה מה שהיינו מצפים מר' יוחנן ראש הישיבה ומריש לקיש שיש לו עבר של לסטים?

¹² דברי דוד אחרי שנתן הנביא מודיעו ששלמה בנו הוא שיבנה את בית המקדש (ומכאן לקחו כל בני ובנות המצווה המודים להורים וכו'). איפה יש בארץ מקום שנקרא "עד הלום"? קטע זה של הגמרא, אפשר שהוא קשור לחלק הקודם, אפשר שאיננו (ראה בגמרא שם לגבי הכהונה למשה). אם כן, אזי יש פה צרוף מעניין. משה נדרש לחלוק כבוד למלכות, בעוד הוא עצמו איננו מלך. פרעה - כן, משה - לא. לעומת זאת, משה הוא "אלהים" לפרעה, נושא שכבר הרחבנו לדרוש בו בדברינו [ראה נתתיך אלהים לפרעה](#) בשבת זו בשנה האחרת. וראה גם רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו הלכה יא שלהלכה, היה למשה דין של מלך: "ומשה רבינו - מלך היה" (כנראה עפ"י המדרשים השונים על הפסוק: "ויהיה בישראל מלך" שמתייחסים למשה). ועל הנושא "אל תקרב הלום" שנאמר למשה בסנה, כבר דנו בקצרה בדברינו [אל תקרב הלום - הקרב את אהרן אחיך](#) בפרשת תצוה בעת מינוי אהרן לכהן: "הלום - זו מלכות... אל הקב"ה: כבר מתוקנת המלכות לדוד". ובע"ה נזכה לדון בהרחבה בנושא זה בפרשת שמות בפעם אחרת (כולל השיטות שלפיהן היה או לא היה למשה דין מלך).

¹³ בדילוג על ארונות מתים יש בעיה של טומאה (דרבנן) וגם זלזול בכבוד המת. ובכל זאת התירו לעשות כן מפני כבוד המלכות. ולא רק מלכי ישראל, אלא גם מלכי אומות העולם. הסיבה והמטרה הם: "שאם יזכה יבחין בין לבין", היינו להדגיש את ההבדל. לרוץ לקראת מלך מישראל, פשיטא, אבל גם לקראת מלך גוי כדי שתזכה להבחין בהבדל. כך בעיקרון וברעיון. אבל להלכה, רצים לקראת מלכי עכו"ם ואף מדלגים על ארונות מתים בשביל למהר ולראותם. אנב, על אילו מלכי ישראל מדבר ר' צדוק שלפי הכרונולוגיה שבידינו חי בתקופת החורבן - המרד הגדול? אילו מלכי ישראל היו בימיו? האם הוא מתכוון להורדוס או לאגריפס ומביע משאלה שמלכותם היא זמנית ובמהרה תחזור עטרה ליושנה למלכים מזרע ישראל? ראה הסיפור על אגריפס המלך שהיה

ברכות דף נח עמוד א

תנו רבנן: ... הרואה מלכי אומות העולם - אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם. אמר רבי יוחנן: לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד, אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם, שאם יזכה - יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם.

רב ששת היה עיוור. היו הולכים הכל לקבל פני המלך וקם והלך איתם רב ששת. מצאו מין אחד, אמר לו: הכדים השלמים הולכים לנהר, לאן הולכים הכדים השבורים? אמר לו (רב ששת לאותו מין): בוא וראה שאני יודע יותר ממך. עבר הגדוד הראשון, וכאשר נשמע הרעש אמר אותו המין: בא המלך. אמר רב ששת: לא בא המלך. עבר הגדוד השני, וכאשר נשמע הרעש אמר אותו המין: עכשיו בא המלך. אמר רב ששת: לא בא המלך. עבר הגדוד השלישי וכאשר השתתקו כולם, אמר לו רב ששת: עכשיו בוודאי בא המלך. אמר לו אותו המין: מנין לך? אמר לו: מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא [מלכות הארץ כעין מלכות שמים].¹⁵

דברים רבה ב לג

"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" (דברים ו ד), זש"ה: "ירא את ה' בני ומלך" (משלי כד כא) - מהו "ומלך" - ירא את ה' בני ואתה מולך. אברהם שירא אותי לא המלכותי בעולם? ... דבר אחר: "ירא את ה' בני ומלך" - מלך על יצרך ולא תמליך יצרך עליך. דבר אחר: אמר הקב"ה הוי מתיירא ממני ומן המלכות, הוי חולק כבוד למלכות.¹⁶

מסכת סנהדרין דף יט עמוד א

"מלך לא דן ולא דנין אותו" - אמר רב יוסף: לא שנו אלא מלכי ישראל, אבל מלכי בית דוד - דן ודנין אותו ... מלכי ישראל מאי טעמא לא? - משום מעשה שהיה. עבדו של ינאי המלך הרג אדם. אמר להו שמעון בן שטח לחכמים: תנו עיניכם בו ונדוננו. שלחו לו (לינאי): עבדך קטל נפשא. שדריה להו (שלח להם את העבד לדין). שלחו לו: תא אנת נמי להכא (בוא גם אתה לכאן) - "והועד בבעליו ולא ישמרנו". אמרה תורה: יבוא בעל השור ויעמוד על שורו. אתא ויתיב. אמר ליה שמעון בן שטח: ינאי המלך! עמוד על רגליך ויעידו בך. ולא לפנינו אתה עומד, אלא לפני מי שאמר והיה העולם אתה עומד, שנאמר: "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב". אמר לו: לא כשתאמר אתה, אלא כמה שיאמרו חבריך. נפנה (ינאי) לימיו - כבשו (הדיינים) פניהם בקרקע. נפנה לשמאלו - כבשו פניהם בקרקע. אמר להם שמעון בן שטח: בעלי מחשבות אתם. יבוא בעל מחשבות ויפרע מכם. מיד בא גבריאל וחבטן בקרקע ומתו. באותה שעה אמרו: מלך לא דן ולא דנין אותו, לא מעיד ולא מעידים אותו.¹⁷

קורא בתורה לא תוכל לתת עליך איש נכרי ובכה ונחמוהו ואמרו לו: אתה אחינו (משנה סוטה ז ח) וגם הביקורת על כך שהחניפו לו (גמרא שם מא ע"ב).

¹⁴ ובמקבילה בירושלמי ברכות פרק ג: "ר' חזקיה ור' ירמיה בשם ר' יוחנן: מצוה לראות גדולי מלכות, לכשתבוא מלכות בית דוד יהא יודע להפריש בין מלכות למלכות. מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא? כאשר מת ר' יהודה הנשיא הכריז ר' ינאי: אין כהונה היום!" האם זהו מלך ישראל שמדבר עליו ר' צדוק?

¹⁵ וכל זאת מנין? מאלהו. שכתוב: "וַיֹּאמֶר יְצָא וְעִמְדַת בְּהַר לְפָנַי ה' וְהָיָה ה' עִבְרָ וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחֶזֶק מִפְּרֶק הַרִים וּמִשְׁבַּר סֻלְעִים לְפָנַי ה' לֹא בְרוּחַ ה' וְאֶחָר הַרִיחַ רֵעַשׁ לֹא בְרֵעַשׁ ה': וְאֶחָר הָרֵעַשׁ אֶשׁ לֹא בְּאֶשׁ ה' וְאֶחָר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְקָה" (מלכים א יט). ועל זה אמר רב ששת: מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא! וגם ברוך רב ששת על המלך בשם ומלכות הגם שלא ראה אותו והגם שעיוור פטור מן המצוות. ראה שם מה היה בסופו של מי שהתחכם וחלק על רב ששת. ואגב, חזרנו לאלהו שקצה נפשו ממלכות אחאב והסבל שגרם לו וברח להר חורב. ושם שמע את הדממה הדקה שממנה לקח רב ששת את הסימן למלכות הארץ, גם של מלכים רשעים וכל מיני.

¹⁶ אפשר לחבר מדרש זה לאמירה המפורסמת של התפילה בשלומה של מלכות, ראה הנוסח באבות דרבי נתן נוסח ב פרק לא: "רבי נחוניא סגן הכהנים אומר: הוי מתפלל בשלומה של מלכות שהיא שולטת בנו כל הימים. שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו". אבל אנו רוצים לכתב בדרך אחרת ולחבר את שלוש הדעות למכלול אחד: כבוד המלכות, כבוד ה' והשליטה ביצר, למרות ה"דבר אחר" המפריד ביניהם. ציות למלכות דורש שליטה עצמית - שליטה ביצר - שהוא גם הבסיס לציות לקב"ה. מי שאינו מכבד את המלכות ישאל את עצמו אם אין הדבר נובע מכך שיצרו מולך עליו. וכל זאת, על הפסוק של קבלת עול מלכות שמים שאנו אומרים פעמיים בכל יום באהבה: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד!"

¹⁷ כבר העירו רבים על קשיים רבים בסיפור זה. החל מכך ששמעון בן שטח שהיה גיסו של ינאי המלך לא היה רשאי לשבת בדין וכלה בכך שבסה"כ ינאי נענה לשתי הדרישות העיקריות, שלח את עבדו לדין וגם בא בעצמו לבית הדין והדרישה של שמעון בן שטח שיעמוד על רגליו במהלך הדיון הייתה מיותרת וגם איננה לפי ההלכה. ראה תוספות ושטיינזלץ בסוגיה בסנהדרין שם. וכבר הארכנו לדון בגמרא זו בדברינו [מלך לא דן ולא דנין אותו](#) בפרשת שופטים. לעניינינו הפעם, נראה שהקפדתו של שמעון בן שטח שלא לחלוק כבוד למלכות, גם אם נאמר שצדק בפלפול ההלכתי (ראה איך תוספות מתחבט שם), לא עשה טוב לא לשעתו, שסופו שמתו כל חבריו בסנהדרין, ולא להלכה שהתוצאה היא: "מלך לא דן ולא דנין אותו". המלך שהיה מוכן לעמוד לדין עומד

ויקרא רבה סוף פרשה לז - סוף מדרש ויקרא רבה

ארבעה פתחו בנדרים. שלושה שאלו שלא כהוגן והשיבם הקב"ה כהוגן ואחד שאל שלא כהוגן והשיבו המקום שלא כהוגן ... יפתח שאל שלא כהוגן, שנאמר: "והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי" ... והשיבו הקב"ה שלא כהוגן וזימן לו את בתו.

ולא היה יכול להתיר את נדרו ולילך אצל פנחס? אלא אמר יפתח: אני מלך ואלך אצל פנחס? ופנחס אמר: אני כהן גדול ואלך אצל עם הארץ זה? בין זה לזה נספתה אותה עלובה. המשל אומר: בין המיילדת ליולדת הלך בן הדוויה. ושניהם נתחייבו בדמיה.¹⁸

שבת שלום
מחלקי המים

¹⁸ כעת מעל למשפט. ראה גם הריב הקשה של חכמים עם ינאי במסכת קידושין דף סו עמוד א וכבר הארכנו גם בזאת בדברינו בית חשמונאי בחנוכה השתא.

גם בנושא זה הרחבנו כבר בדברינו [בת יפתח](#) בפרשת בחוקותי, והפעם עניינינו הוא שוב חוסר היכולת לחלוק כבוד למלכות. ודאי שהאשמה גם אצל יפתח, מה גם שמדובר בבתו, אבל דווקא מפנחס המייצג את הסמכות הרוחנית ואת הכהונה והתורה, היינו מצפים שייטול אחריות ויעשה מעשה וינהג כלפי יפתח בדיוק כמו שאליהו נהג כלפי אחאב, משה כלפי פרעה, חנניה מישאל ועזריה כלפי נבוכדנצר ודניאל כלפי דרויש. במעין קל וחומר פשוט וללא דיונים הלכתיים עמוקים ולהציל נפש מישאל ואת ישראל כולו.